

Nr 83

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till fångvårdsstyrelsen m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln, punkterna 34, 35, 43 och 44, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 såsom förslagsanslag beräkna till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar och Omkostnader 2 347 000 och 407 000 kronor samt Interneringsnämnden och Ungdomsfängelnsnämnden 43 000 och 25 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 87, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementets ärenden för den 4 mars 1960, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisation av fångvårdsstyrelsen samt interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen föreslagit, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels för budgetåret 1960/61 såsom förslagsanslag anvisa till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar 2 347 000 kronor, till Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader 407 000 kronor, till Interneringsnämnden 43 000 kronor och till Ungdomsfängelnsnämnden 25 000 kronor, dels ock medgiva, att den i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må för budgetåret 1959/60 överskridas med högst 35 000 kronor.

Propositionen

1955 års fångvårdsstyrelseutredning¹ har med skrivelse den 29 maj 1959 avlämnat betänkande med förslag till organisation för fångvårdsstyrelsen samt för interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden (SOU 1959: 15). En redogörelse för betänkandet och däröver avgivna yttranden har intagits i statsrådsprotokollet (s. 4—54) till vilket utskottet får hänvisa.

Departementschefen berör inledningsvis det pågående reformarbetet inom fångvården och anför härom följande.

¹ Utredningen har bestått av professorn och ledamoten av riksdagens andra kammare Gunnar Heckscher, ordförande, biträdande överdirektören i fångvårdsstyrelsen Erik Annell och t. f. kanslirådet Ebbe Magnander. Sekreterare har varit assessorn Nils Örtegren.

Under det senaste decenniet har pågått ett oavbrutet reformarbete inom fångvården. Bakgrunden härtill har i främsta rummet varit 1945 års straffverkställighetsreform, som innebar att nya principer antogs för behandlingen av de intagna. Ett betydelsefullt led i arbetet på att sätta fångvårdsorganisationen i stånd att praktiskt tillämpa de nya principerna har varit införandet av råjongsystemet, som efter hand satts i tillämpning över hela linjen. Vidare har igångsatts en genomgripande förnyelse av anstaltsbeståndet, vilket medfört en omfattande ny- och ombyggnadsverksamhet som alltjämt pågår. Personalorganisationen för såväl den slutna som den öppna anstaltsvården har samtidigt successivt omprövats och förstärkts för att de krav på en effektivare och bättre vård av fångvårdsklientelet som straffverkställighetsreformen uppställde skulle kunna i möjligaste mån tillgodoses.

Det är givet, att denna mycket intensiva och genomgripande reformverksamhet ställt stora krav på det centrala fångvårdsorganet och utsatt detta organ för kännbara påfrestningar. Svårigheterna har ytterligare accentuerats genom den under hela 1950-talet fortgående stegringen av fångantalet. När fångvårdsstyrelsens nuvarande fasta personalorganisation tillkom efter beslut vid 1955 års riksdag, hade fångantalet redan stigit betydligt över det antal som man räknade med vid genomförandet av 1945 års straffverkställighetsreform. År 1945 utgick man — på grundval av beräkningar av strafflagberedningen — från ett högsta utrymmesbehov av omkring 2 300 platser. År 1954 var fångantalet uppe i omkring 3 000, det antal som torde ha legat till grund för beräkningen av personalbehovet för 1955 års organisation av styrelsen. Sedermera har fångantalet successivt ökats i sådan grad, att man nu har att räkna med en medelbeläggning av omkring 5 000 intagna. I avvaktan på att fångvårdsstyrelseutredningen, som började sitt arbete hösten 1955, skulle hinna slutföra sina undersökningar har provisoriska åtgärder fått vidtagas för att tillgodose de mest trängande arbetskraftsbehoven inom styrelsen. Sedan början av år 1956 har anställts en befattningshavare med uppgift att biträda med överdirektörsgöröml. Vidare har byråchefstjänsterna på administrativa byrån och socialbyrån under lång tid varit dubblerade. Även annan personal, främst amanuens- och biträdespersonal, har tillförts styrelsen genom tillfälliga anordningar. Trots dessa förstärkningar, vilka innebär att styrelsen i jämförelse med 1955 års organisation utökats med ett 30-tal befattningshavare, har viktiga uppgifter utänför de löpande görömlen fått eftersättas. Särskilt betänkligt är att styrelsen icke haft möjlighet att i önskvärd omfattning utarbeta föreskrifter och anvisningar för linjepersonalens handhavande av de mångskiftande och ansvarsfulla nya uppgifter, som straffverkställighetsreformen och införandet av råjongsystemet medfört. Även de erinringar rörande handläggningen av administrativa frågor inom fångvården m. m., som riksdagens revisorer uttalat i sin berättelse över den år 1959 av dem verkställda granskningen angående statsverket, torde få ses mot bakgrunden av fångvårdsstyrelsens bristande personalresurser.

De av fångvårdsstyrelseutredningen nu verkställda mycket noggranna undersökningarna, vilka bedrivits i nära kontakt med den pågående verksamheten inom styrelsen, har enligt min mening klart ådagalagt, att fångvårdsstyrelsen såväl kvalitativt som kvantitativt sett är i starkt behov av personalförstärkningar. Uppenbara svårigheter föreligger emellertid att på längre sikt beräkna det erforderliga personalbehovet. I betydande omfattning är arbetsmängden inom styrelsen direkt beroende av fångantalet. Detta har som jag nyss framhöll fortgående ökats, och det visar alltjämt en stigande tendens. I årets statsverksproposition (II ht s. 55) har redovisats en på statistiska beräkningar grundad prognos angående den fortsatta utvecklingen.

Som jag i samband med redovisningen av denna prognos understrukt är det ej möjligt att med någon högre grad av säkerhet förutse utvecklingen. Tydligt är dock att man vid en utbyggnad av styrelsen på grundval av det nu aktuella behovet får vara beredd på att kanske inom en nära framtid ytterligare förstärka resurserna. Man får emellertid ej heller utesluta möjligheten av en sådan utveckling av kriminalitetens omfattning och användningen av olika kriminalpolitiska åtgärder att fångantalet åter nedgår. Med hänsyn härtill bör såsom utredningen föreslagit styrelsens organisation ges en sådan elasticitet, att organisationen inom en ej alltför liten marginal kan anpassas efter föreliggande behov.

Departementschefen övergår därefter till att behandla utredningens förslag till organisation för fångvårdsstyrelsen med undantag av de centrala nämnderna, vilka upptages i ett senare avsnitt.

Utredningen har betecknat det som en allvarlig brist att styrelsen icke har personal för sådana utrednings- och planeringsuppgifter, däri inbegripet prognoser angående den framtida omfattningen av kriminalvårdsklientelet, vilka hänför sig till genomförandet av den moderna kriminalpolitiken och vilka enligt utredningen rimligen bör ombesörjas av styrelsen i dess egenskap av centralt kriminalvårdsorgan. Utredningen föreslår att för ändamålet inrättas en ny byrå, benämnd lag- och utredningsbyrån, vilken jämväl bör ha till uppgift att svara för styrelsens anslagsäskanden, att bereda remissyttranden i ärenden av juridisk eller allmän natur samt att utöva allmän juridisk konsultation inom fångvården. Den nya byrån skall vidare från den nuvarande administrativa byrån övertaga allmänna organisationsärenden och ombudsmannaärenden.

Remissorganen har, med undantag av statens organisationsnämnd som avstyrkt förslaget, ej framställt någon erinran mot att byrån inrättas. Fångvårdsstyrelsen och statskontoret har uttryckligen tillstyrkt förslaget. Även för egen del förordar departementschefen att styrelsens organisation förstärkes med den föreslagna byrån, vilken på sätt statskontoret framhållit skulle komma att få karaktären av ett slags stabsorgan åt styrelsen. Genom byråns inrättande yppas även en möjlighet att i ett mera stabiliserat läge på styrelsen lägga ansvaret för sådana planeringsuppgifter som nu ankommer på fångvårdens byggnadskommitté. Till en början måste emellertid byråns arbete i första hand väsentligen inriktas på att inhämta den eftersläpning som råder i fråga om utarbetande av nya tjänsteföreskrifter för såväl styrelsens som linjens personal, varvid särskilt bör beaktas vissa betydelsefulla behandlings- och rättssäkerhetsfrågor. Med anledning av vad statistiska centralbyrån anfört beträffande den av utredningen förordade prognosverksamheten, i vilken även skulle inbegripas ett återupptagande av styrelsens eftersatta årsberättelser, framhåller departementschefen, att han utgår från att verksamheten kommer att uppläggas i samråd med centralbyrån.

Utredningens förslag att för styrelsens administrativa uppgifter, i den mån de ej skall ankomma på lag- och utredningsbyrån, alltjämt bör finnas en administrativ byrå synes välgrundat med hänsyn till den betydande om-

fattningen av dessa arbetsuppgifter. Denna byrå, vars uppgifter främst kommer att avse personal- och kameralärenden, bör lämpligen benämnas kanslibyrån.

Vad angår de på socialbyrån ankommande ärenden, vilka utredningen sammanfört under beteckningen egentlig kriminalvård, finner departementschefen i likhet med utredningen icke anledning ifrågasätta någon väsentlig ändring i arbetsuppgifterna och anser det tydligt att en förstärkning av beredningspersonalen i styrelsen för ifrågavarande ärenden behövs, särskilt såvitt gäller inspektionsverksamheten på fältet samt de intagnas undervisning och fritidssysselsättning ävensom personalens utbildning.

Utredningen har i detta sammanhang även behandlat den gruppterapeutiska försöksverksamhet, som sedan några år bedrivits vid fångvårdsanstalterna. Enligt utredningen bör försöksverksamheten fortsätta åtskilliga år innan någon bedömning kan göras av gruppterapins betydelse som resocialiseringsfaktor för det svenska kriminalvårdsklientelet. Emellertid anser utredningen att, i stället för den nuvarande ordningen med en från fångvårdsanstalternas avlöningsanslag avlönad arvodesanställd befattningshavare som ledare för verksamheten, en extra psykologtjänst bör inrättas i styrelsen. I vissa yttranden har med anledning av detta förslag bl. a. gjorts gällande, att det är lika befogat att bereda rättspsykiatrin plats i styrelsen som gruppterapin.

För egen del ansluter sig departementschefen, med hänsyn till hittillsvarande gynnsamma erfarenheter av den gruppterapeutiska försöksverksamheten, till utredningens mening att denna försöksverksamhet bör fortsätta. Den föreslagna anordningen med en särskild tjänst för ändamålet i styrelsen finner departementschefen även lämplig. Med anledning av vad som anförts om behov av rättspsykiatrisk expertis i det centrala fångvårdsorganet erinras om att hos styrelsen finns en arvodesbefattning för en sakkunnig i hälso- och sjukvårdsfrågor som f. n. innehas av en psykiater. Departementschefen är icke nu beredd att framlägga förslag om att annan eller ytterligare medicinsk sakkunskap skall tillföras styrelsen.

Utredningen har förordat att den nuvarande ordningen med en särskild arbetsbyrå inom styrelsen för den centrala ledningen av fångvårdens arbetsdrift skall bibehållas. I anslutning härtill har utredningen beträffande arbetsdriftens utformning gjort vissa allmänna uttalanden, vilka i huvudsak innebär ett understrykande av de riktlinjer för verksamheten som statsmakterna tidigare godkänt. Även departementschefen anser att i styrelsen allttjämt bör ingå en särskild byrå för handhavande av fångvårdens arbetsdrift. Arbetsdriften, som är av utomordentligt stor betydelse ur vårdsynpunkt, har med fångantalets stegring fått en mycket väsentlig omfattning. Denna utveckling har aktualiserat spørsmålet i vad mån moderna driftsekonomiska synpunkter bör i högre grad än nu är fallet tillgodoses vid utformningen av arbetsdriften. Skäl kan anföras för att driften bör uppläggas i huvudsak efter ordinära marknadsmässiga linjer. Å andra sidan måste i enlighet med principerna för straffverkställigheten eftersträvas att så många som

möjligt av de intagna beredes en ur vårdsynpunkt lämplig sysselsättning. Det torde vara anledning att närmare undersöka hur dessa delvis motstridiga intressen skall kunna på lämpligaste sätt samordnas. Såväl fångvårdens byggnadskommitté som eftervårdsutredningen har också vid remissbehandlingen framfört önskemål om att utformningen av arbetsdriften skall göras till föremål för särskild utredning. Denna utredning kommer dock att bli tämligen tidskrävande, och departementschefen anser icke att frågan om arbetsbyråns organisation nu bör uppehållas därav.

Beträffande personalbehovet för arbetsbyrån har fångvårdsstyrelsen framhållit att arbetsläget på byrån med hänsyn till fångantalets stegring numera är ett helt annat än vid den tidpunkt då utredningen gjorde sina beräkningar. Styrelsen har med anledning härav föreslagit en betydande förstärkning av byrån i förhållande till utredningens förslag. Även andra remissorgan, bl. a. statskontoret, har funnit att en förstärkning utöver utredningens förslag är påkallad. Riktigheten härav bekräftas av de uppgifter angående omfattningen av arbetsbyråns verksamhet som finnes tillgängliga. Antalet verkstadsplatser uppgick den 1 januari 1959, då utredningen avslutat sina undersökningar, till omkring 2 000 och beräknas den 30 juni 1960 ha ökat med 536 samt fram till den 1 februari 1961 med ytterligare 541 platser. Till ytterligare belysning av den snabba utvecklingen inom arbetsdriften må nämnas att verkstäderna under budgetåret 1955/56 framställde varor till ett värde av ca 12 milj. kronor och under budgetåret 1958/59 till ett värde av ca 22 milj. kronor. Departementschefen förordar med hänsyn till det sagda att arbetsbyrån i viss omfattning förstärkes utöver vad utredningen har föreslagit. Det förslag till organisation av byrån som i det följande framlägges ansluter till fångvårdsstyrelsens uppskattning av personalbehovet.

Vad angår fångvårdsstyrelsens byggnadsärenden har utredningen särskilt uppehållit sig vid frågan huruvida styrelsen även i fortsättningen bör svara för underhållet av fångvårdens fastighetsbestånd. Utredningen har i anslutning till tidigare förslag, bl. a. av 1954 års byggnadsbesparingsutredning, förordat att den byggnadstekniska förvaltningen överföres till byggnadsstyrelsen. I remissyttrandena har olika meningar kommit till uttryck. Utredningens förslag tillstyrkes av bl. a. fångvårdens byggnadskommitté och byggnadsstyrelsen, dock med uttryckligt förbehåll från byggnadsstyrelsens sida om en häremot svarande personalförstärkning. Fångvårdsstyrelsen tillråder för sin del att frågan om en överflyttning får vila tills vidare. Av samma åsikt är bl. a. statskontoret, som funnit fördelarna av en överföring till byggnadsstyrelsen så tvivelaktiga, att ämbetsverket icke nu anser sig kunna tillstyrka en förändring.

För egen del har departementschefen kommit till den uppfattningen, att den nuvarande ordningen tills vidare bör bibehållas. Huruvida en överföring framdeles bör komma till stånd är en fråga som torde få prövas i samband med att liknande förvaltningsfrågor inom andra områden upptas till behandling. Tills vidare bör förvaltningen av fångvårdens fastighetsbestånd så-

ledes kvarligga hos fångvårdsstyrelsen. För dessa ärenden, vilka i överensstämmelse med nuvarande ordning bör handläggas på kanslibyrån, bör styrelsen ha tillgång till särskild byggnadsexpertis.

Beträffande övriga berörda byggnadsärenden anser departementschefen i likhet med utredningen att det icke f. n. bör vidtagas någon ändring i den nuvarande ordningen, enligt vilken styrelsen eller byggnadskommittén har att, efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, dels handlägga planeringsärenden i fråga om nybyggnads-, ombyggnads- och tillbyggnadsarbeten och dels låta utföra sådana arbeten. För planeringsärendena, vilka bör handläggas i samråd mellan kanslibyrån och lag- och utredningsbyrån, ävensom för de förut berörda underhållsfrågorna bör styrelsen liksom nu ha tillgång till en sakkunnig i arkitektfrågor.

Vad härefter angår fångvårdsstyrelsens klientelregister erinras om att en särskild utredningsman f. n. undersöker möjligheterna att samordna straffregistret med kriminaltekniska anstaltens register. Enligt vad inhämtats kan denna utredning väntas framlägga förslag i ämnet innevarande år. I avvaktan på utredningsresultatet bör, såsom även fångvårdsstyrelseutredningen funnit, frågan om straffregistrets personalorganisation anstå tills vidare. Emellertid är det angeläget att under mellantiden arbetet på registret, som är omedelbart och direkt beroende av ändringar i fångantalet, i görligaste mån underlättas. Utredningen har föreslagit att utöver viss personalförstärkning medel beräknas för anskaffande bl. a. av en snabbkopieringsapparat för framställning av straffregisterutdrag. Under remissbehandlingen har framförts vissa invändningar häremot med hänsyn till arkivvärdighetskravet. Departementschefen är icke beredd att utan närmare undersökning taga ställning till denna fråga. Då behov av snabbkopieringsapparat inom styrelsen under alla förhållanden föreligger, bör dock medel för ändamålet beräknas under styrelsens omkostnadsanslag. Som utredningen föreslagit bör registret med hänsyn till sina speciella uppgifter redovisas som en självständig enhet inom styrelsen.

Även i fråga om centrala fångregistret, vilket alltjämt bör tillhöra socialbyrån, anses en viss personalförstärkning befogad. Vad angår det på samma byrå förda registret över villkorligt dömda delar departementschefen utredningens uppfattning att detta register bör bibehållas. Beträffande de båda sistnämnda registren har kriminaltekniska anstalten uttalat önskemål om en vidgad uppgiftslämning av betydelse för bl. a. polisens spaningsarbete. Frågan härom anses lämpligen böra undersökas av de båda berörda myndigheterna i samråd och särskilt förslag därefter underställas Kungl. Maj:t.

Utredningen har i sitt betänkande framlagt förslag till decentralisering av vissa på styrelsen ankommande ärenden. Till en början har föreslagits, att råjongcheferna skall i viss omfattning bemyndigas att pröva yrkanden om ersättning till enskilda för skador som vållats av rymlingar m. fl. Enligt vad departementschefen inhämtat har man inom socialdepartementet — där dessa ärenden jämte liknande ärenden berörande socialstyrelsens och medicinalstyrelsens verksamhetsområden prövas — för avsikt att till behandling

uppta frågan om decentralisering av beslutanderätten i dessa ärenden. Vid sådant förhållande finner departementschefen icke nu anledning att pröva fångvårdsstyrelsutredningens förslag. Däremot tillstyrkes att ärenden angående ersättning till på fångvårdsanstalterna intagna för förstörda eller förkomna persedlar decentraliseras till råjongcheferna på sätt utredningen har föreslagit.

Vidare har utredningen föreslagit att vissa av de ärenden som nu handläggs i förstärkta fångvårdsstyrelsen skall delegeras till anstaltsnämnderna. De ärenden som här avses gäller frågor om inräkning i vissa fall i strafftiden av tid, varunder intagen vistats utom anstalt, om bestraffning genom förlängning av verkställighetstid samt om fakultativ villkorlig frigivning. Det erinras om att dessa frågor, såsom utredningen själv framhållit, omfattas av de förslag som strafflagberedningen framlagt i sitt betänkande med förslag till skyddslag. Detta förslag överväges f. n. i justitiedepartementet. Vidare erinras om att i eftervårdsutredningens uppdrag ingår att pröva en av riksdagens revisorer väckt fråga om avskaffande av anstaltsnämnderna i deras nuvarande form. Enligt departementschefens mening bör de av fångvårdsstyrelseutredningen i detta sammanhang aktualiserade decentraliseringsfrågorna, som är av svårbedömd natur, ej utbrytas från de sammanhang där de sålunda överväges. Tills vidare bör alltså dessa ärenden handläggas i förstärkta fångvårdsstyrelsen.

Utredningen har därjämte i anslutning till tidigare förslag i ämnet förordnat att yttranden i ärenden angående nåd i brottmål icke skall infordras från fångvårdsstyrelsen i andra fall än då detta av särskild anledning finnes påkallat. Departementschefen är dock icke beredd att nu föreslå ändring av gällande ordning i detta avseende. Ytterligare erfarenheter av det nuvarande sättet för handläggning av nådeärenden torde få avvaktas.

I bilaga till propositionen (s. 70—73) redovisas sammanställningar över fångvårdsstyrelsens nuvarande personalorganisation, utredningens och styrelsens förslag till ändringar samt den av departementschefen förordade personalorganisationen. I det följande redogörs för den närmare innebörden av departementschefens förslag i huvudsak endast i vad detta skiljer sig från utredningens. I övrigt hänvisas till de nämnda sammanställningarna.

Av skäl som utredningen anfört tillstyrkes att den nuvarande överdirektörstjänsten ändras till en generaldirektörstjänst Bp 6.

Såsom verkschefens ställföreträdare bör tjänstgöra den byråchef, som Kungl. Maj:t efter anmälan av verkschefen förordnar därtill. I likhet med vad förhållandet är vid andra verk bör ställföreträdararvode utgå med 1 800 kronor för år.

Som framgått av det föregående har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka utredningens förslag till decentralisering av vissa av de på förstärkta fångvårdsstyrelsen ankommande ärendena. Nuvarande sammansättning av styrelsen med bl. a. två särskilda sakkunniga vid det slutliga avgörandet i dessa ärenden bör därför tills vidare bibehållas oförändrad. Däremot anser departementschefen att anledning numera saknas att bibe-

hålla institutionen med särskilda fångvårdsfullmäktige. Det föreslås därför att denna institution slopas.

Utanför byråindelningen bör såsom utredningen föreslagit upptagas en biträdestjänst för handsekreterargöromål åt verkshöfdens. Med anledning av de fordringar på språkkunskaper som fångvårdsstyrelsen ansett nödvändiga med hänsyn till förekommande utländska besök tillstyrkes att en kansliskrivartjänst Ae 10 inrättas för ändamålet.

Den av utredningen föreslagna personalorganisationen för *lag- och utredningsbyrån* godtages i huvudsak. Det tillstyrkes sålunda att en ny byråchefstjänst Be 1 inrättas. Av de utanför sektionindelningen upptagna biträdestjänsterna tillstyrkes dock endast inrättande av en kanslibitradestjänst Ae 7 för registrators- och handsekreterargöromål. Beträffande utredningssektionen har departementschefen ingen annan erinran än att byrådirektörstjänsten bör placeras i Ao 24 och kanslibitradestjänsten i Ae 7. För ombudsmannasektionen bör såsom utredningen föreslagit avses en förste byråsekreterare och ombudsman Ao 23 samt därjämte en biträdestjänst i reglerad befordringsgång.

Vad angår *kanslibyrån* bör under byråchefens omedelbara ledning handläggas ärenden angående underhåll och andra förvaltningsåtgärder beträffande fångvårdens fastigheter. Till byråchefens förfogande för dessa ärenden finns nu en arvodesanställd befattningshavare. Departementschefen tillstyrker att i stället för denna befattning en tjänst som byggnadsinspektör Ag 21 inrättas. Utanför sektionindelningen bör vidare upptagas den nuvarande byråns registreringspersonal bestående av en kansliskrivare (registrator) och ett biträde i reglerad befordringsgång.

Den för kanslibyråns återstående uppgifter erforderliga personalen bör i anslutning till utredningens förslag sammanföras under en personalsektion och en kameralsektion. Beträffande personalsektionen föreslås att i stället för två av utredningen upptagna kansliskrivartjänster inrättas en kanslistjänst i reglerad befordringsgång och en kontoristtjänst i Ae 9. I övrigt godtages utredningens förslag till personaluppsättning för sektionen. Därvid räknas med att den av utredningen föreslagna amanuensen även skall kunna utnyttjas för de förut berörda fastighetsärendena.

Till kameralsektionen bör förutom övriga av utredningen föreslagna ärenden hänföras samtliga de centrala upphandlingsärenden, som ombesörjes av den nuvarande byrån. Med hänsyn härtill föreslås att för sektionens chefsposten inrättas en intendenttjänst Ao 23. För sektionen bör vidare i överensstämmelse med utredningens förslag avses en bokhållare Ae 15 och en kansliskrivare (kassör) Ao 10. Med beaktande av vad fångvårdsstyrelsen anfört om arbetsuppgifternas omfattning föreslår departementschefen, att i stället för den av utredningen föreslagna kontoristtjänsten inrättas två kansliskrivartjänster Ao 10 respektive Ae 10. I fråga om övrig biträdespersonal tillstyrkes utredningens förslag.

I överensstämmelse med nuvarande ordning bör under kanslibyrån redovisas den för styrelsens gemensamma skrivcentral erforderliga personalen

liksom övrig *gemensam servicepersonal*. Med undantag för telefonisttjänsten har departementschefen ingen annan erinran mot utredningens förslag till personaluppsättning än att två expeditionsvakter bör upptagas som ordinarie och två som extra ordinarie. Med anledning av fångvårdsstyrelsens förslag beräknas i det följande under styrelsens omkostnadsanslag medel för anskaffande av en automatisk telefonväxel. Telefonisttjänsten bör på grund härav upptagas som kanslibiträdestjänst Ae 7.

Beträffande *straffregistret* föreslås, för att möjliggöra den av styrelsen föreslagna ordningen beträffande den s. k. slagningen i registret, att en i utredningens förslag till personalplan upptagen biträdestjänst i reglerad befordringsgång ersättes med en kansliskrivarettjänst Ag 10. I övrigt tillstyrkes utredningens förslag.

I enlighet med utredningens förslag bör *socialbyråns* ärenden sammanföras under en juridisk sektion för ärenden angående verkställbarhetskontroll och straffrättsberäkning samt en vårdsektion för övriga ärenden. Utanför sektionsindelningen bör förutom byråchefstjänsten upptagas den förut tillstyrkta psykologtjänsten. Befattningshavarens uppgifter anses dock icke uteslutande böra begränsas till den gruppterapeutiska försöksverksamheten. Det förordas att tjänsten uppföres i lönegrad Ag 24. Den av utredningen för handsekreteraregöromål åt byråchefen föreslagna biträdestjänsten kan departementschefen icke tillstyrka.

Beträffande juridiska sektionen föreslås, att den av utredningen upptagna förste byråsekreterartjänsten Ao 23 med hänsyn till befattningshavarens kvalificerade uppgifter uppföres som byrådirektörstjänst Ao 24. I övrigt har departementschefen ingen annan erinran mot utredningens förslag än att kansliskrivarettjänsten bör upptagas som extra ordinarie och att medel bör beräknas för tre hela biträdestjänster i reglerad befordringsgång.

Beträffande vårdsektionen har departementschefen som förut nämnts icke ansett sig kunna tillstyrka utredningens förslag till decentralisering av förstärkta fångvårdsstyrelsens ärenden eller till ändrad handläggning av nådeärendena. Hänsyn härtill hör tagas vid beräkningen av sektionens personalbehov. Departementschefen föreslår därför att utöver de av utredningen upptagna tjänsterna som byrådirektör, förste byråsekreterare, vilken senare bör upptagas som extra ordinarie, och amanuens inrättas ytterligare en förste byråsekreterarettjänst Ag 21. För sektionen bör vidare beräknas en kontoristtjänst Ae 9 för uppgifter i samband med personalutbildning och personalkurser, en kanslibiträdestjänst Ag 7 med uppgift att biträda byrådirektören och föra registret över villkorligt dömda samt en biträdestjänst i reglerad befordringsgång.

Departementschefen delar fångvårdsstyrelsens uppfattning att den av utredningen föreslagna amanuensen på centrala fångregistret bör jämföras med sektionschef och upptagas som förste aktuarie Ae 21. Vidare föreslås, att för uppgiften som sektionschefens närmaste medhjälpare inrättas en kansliskrivarettjänst Ao 10 i stället för den kontoristtjänst som utredningen föreslagit. I övrigt beräknar departementschefen samma personal som ut-

redningen, dock att han anser att antalet biträdestjänster i reglerad befordringsgång torde kunna tills vidare minskas med en.

Vad slutligen angår *arbetsbyrån* bör denna, såsom förut anförts, förstärkas utöver vad utredningen föreslagit. Härvid åsyftas närmast allmänna sektionen och verkstadssektionen. I fråga om sektionernas arbetsuppgifter föreslås, att allmänna sektionen från verkstadssektionen övertager alla uppgifter som icke har direkt samband med verkstadsdriften. I enlighet härmed beräknas för allmänna sektionen, vilken bör stå under byråchefens omedelbara ledning, följande personal, nämligen en förste byråingenjör Ae 23 och en förste byråsekreterare Ao 23 för planerings- och utredningsärenden, en förste byråsekreterare Ae 21 för personalärenden, en förste byråsekreterare Ae 23 med kompetens som civilekonom, en assistent Ae 17 och två kanslister i reglerad befordringsgång för ärenden angående upphandling och försäljning m. m., en kansliskrivare Ao 10 för debiteringsärenden, en kontorist Ae 9 för registreringsgöromål samt ett kanslibitråde och tre biträden i reglerad befordringsgång. För verkstadssektionens chef bör avses en byrådirektörstjänst Ae 26. Befattningshavaren bör ha kvalificerad teknisk utbildning samt erfarenhet av industriellt planeringsarbete. Som närmaste medhjälpare åt sektionschefen bör avses en förste byråingenjör Ae 23, vilken därjämte bör tjänstgöra som arbetsgrenschef för de mekaniska verkstäderna. För uppgifter som arbetsgrenschefer beräknas vidare tre förste byråingenjörer A 21, varav en ordinarie och två extra ordinarie. Härutöver bör för sektionen avses tre byråingenjörer Ae 19, en assistent Ae 17 samt tre ingenjörer högst A 15.

I anslutning till utredningens förslag beräknas för byggnadssektionen en förste byråingenjör Ae 21 samt två kontrollanter A 17, varav en bör upptagas som ordinarie och en som extra ordinarie, samt för jordbrukssektionen en förste byråinspektör Ao 23 och en byråagronom Ae 21.

Utredningens förslag att fångvårdsstyrelsen må bemyndigas att förtidsanställa arbetsdriftschefer vid nya anstalter för tjänstgöring å arbetsbyrån med förberedelsearbeten tillstyrkes på de villkor som statskontoret uppställt härför.

Slutligen föreslås i detta sammanhang att fem yrkesmästaretjänster A 12, vilkas innehavare avlönas från fångvårdsanstalternas avlöningsanslag och tjänstgör som ambulerande arbetsledare vid av arbetsbyrån administrerade byggnadsföretag, ändras till verkmästartjänster A 14 med Stockholm som stationeringsort.

I syfte att fångvårdsstyrelsens organisation skall bli tillräckligt elastisk har utredningen föreslagit att under styrelsens avlöningsanslag beräknas en medelsreserv uppgående till 65 000 kronor för anställande av extra personal. Fångvårdsstyrelsen har i stället föreslagit att icke-ordinarieposten upptages som förslagsbetecknad. Såväl utredningen som styrelsen har vidare i samma syfte föreslagit att styrelsens vikariemedel skall beräknas enligt förmånligare grunder än de eljest tillämpade. För egen del kan departementschefen icke biträda dessa förslag i vidare mån än att han föreslår

att under avlöningsanslaget beräknas ett belopp av 70 000 kronor för extra arbetskraft, vilket belopp bör ställas till styrelsens förfogande först efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall.

Ett genomförande av den föreslagna omorganisationen av styrelsen påkallar att ny instruktion för styrelsen utfärdas. Härvid kräves ställningstagande till åtskilliga detaljfrågor rörande arbetsformerna inom styrelsen m. m. Departementschefen har jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 22 januari 1960 tillkallat särskild sakkunnig för utarbetande av ny instruktion för styrelsen och fångvårdsanstalterna.

Den föreslagna omorganisationen av styrelsen bör träda i kraft den 1 juli 1960. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som därvid kan visa sig bli erforderliga.

Departementschefen övergår härefter till att behandla fångvårdsstyrelseutredningens förslag till organisation för interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden.

Utredningen har ansett det önskvärt, att det tidigare beslutade gemensamma kansliet kommer till stånd snarast möjligt. I samband härmed har utredningen föreslagit en gemensam personalorganisation för nämnderna ävensom ifrågasatt en utökning av antalet ledamöter i nämnderna med företrädare för närliggande vårdområden. Utredningen har vidare i syfte att avlasta nämnderna förordat en utvidgning av skyddskonsulentorganisationens arbetsuppgifter beträffande provutskrivna förvarade och ungdomsfängelseelever. Därjämte har utredningen föreslagit vissa ändringar i förvaringslagen och den s. k. expeditionskungörelsen.

I det förut nämnda betänkandet med förslag till skyddslag har strafflagberedningen även behandlat de uppgifter som nu ankommer på nämnderna, varvid även en ändrad organisation för verksamheten diskuterats. Vidare nämnes att 1956 års eftervårdsutredning, i samband med sitt uppdrag att ompröva skyddskonsulentorganisationen, kommer att upptaga även den av fångvårdsstyrelseutredningen ifrågasatta utvidgningen av organisationens uppgifter liksom också en av utredningen berörd fråga om behandlingsjournaler för provutskrivna förvarade. Strafflagberedningens förslag är som förut nämnts föremål för övervägande inom justitiedepartementet. De av utredningen föreslagna ändringarna i förvaringslagen och expeditionskungörelsen anses lämpligen böra prövas i samband med detta arbete. I avvaktan härpå samt på de förslag som är att vänta från eftervårdsutredningen anses nämndernas verksamhet böra fortgå i oförändrade former. Under dessa förhållanden saknas enligt departementschefens mening även anledning att nu ifrågasätta någon ändring i nämndernas kansli- eller personalorganisation. Viss förstärkning av biträdespersonalen är dock nödvändig.

För biträdes hjälp åt nämnderna har under fångvårdsstyrelsens avlöningsanslag beräknats medel bl. a. för sammanlagt fyra och ett halvt biträden i reglerad befordringsgång. Med hänsyn till den fortgående utökning-

en av verksamheten föreslås, att för budgetåret 1960/61 medel beräknas för tillhoppa sex och en halv biträdestjänster i reglerad befordringsgång, varvid det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att fördela tjänsterna mellan nämnderna. I den mån ytterligare personalförstärkning skulle visa sig oundgängligen erforderlig, föreslås den i det föregående beräknade medelsreserven få tagas i anspråk jämväl härför.

Den av departementschefen förordade organisationen för fångvårdsstyrelsen samt interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden innebär att *hela antalet befattningar* blir 115 1/2, vilket i förhållande till 1955 års organisation innebär en ökning med 48 tjänster.

Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar

Vid bifall till de av departementschefen förordade förslagen beräknas det erforderliga anslagsbehovet för budgetåret 1960/61, häri inräknat ett belopp av 70 000 kronor för tillfällig personal, till 2 347 000 kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till nuvarande anslag med 560 000 kronor. Av sistnämnda belopp utgör omkring 50 000 kronor automatiska utgiftstegringar.

Anslaget uppföres alltså med (1 787 000 + 560 000) 2 347 000 kronor, varav 587 000 kronor beräknas för avlöningar till ordinarie tjänstemän, 17 000 kronor för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 1 370 000 kronor för avlöningar till icke-ordinarie personal, 335 000 kronor för rörligt tillägg och 38 000 kronor för kompensation för höjda folkpensionsavgifter.

I detta sammanhang anmäles, att fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1959 hemställt om medgivande att överskrida den i styrelsens avlöningsstat för innevarande budgetår uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal för anställande av ytterligare tillfällig arbetskraft. Med hänsyn till det pressade arbetsläget i styrelsen föreslås att riksdagens bemyndigande inhämtas att för budgetåret 1959/60 överskrida nämnda anslagspost med 35 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader

Departementschefen förordar att posterna till sjukvård m. m. och till reseersättningar höjes med 500 respektive 30 000 kronor. För bränsle, lyse och vatten beräknas ytterligare 5 000 kronor. Beträffande posten till övriga expenser förordas, att ytterligare 130 000 kronor anvisas, varav 115 000 kronor avses för de av styrelsen föreslagna engångsanskaffningarna. Under posten till publikationstryck beräknas ytterligare 1 500 kronor. Anslaget uppföres således för budgetåret 1960/61 med (240 000 + 167 000) 407 000 kronor.

Interneringsnämnden

I det föregående har departementschefen utgått från att interneringsnämndens och ungdomsfängelns verksamhet tills vidare bör fortgå i oförändrade former. Under sådana förhållanden bör för budgetåret 1960/61 under förevarande anslag, liksom hittills, medel beräknas för dag-arvoden åt ordförande och ledamöter i interneringsnämnden samt till reseersättningar. Fångvårdsstyrelsens förslag, att ifrågavarande poster uppräknas med 1 500 respektive 2 500 kronor tillstyrkes. Anslaget uppföres alltså med (39 000 + 4 000) 43 000 kronor.

Ungdomsfängelnsnämnden

I enlighet med vad som anförts under föregående punkt bör under förevarande anslag medel alltså beräknas för dag-arvoden till ordförande och ledamöter i ungdomsfängelnsnämnden samt för reseersättningar.

Med hänsyn till belastningen under posten till reseersättningar (utgift 1958/59 1 843; anvisat 1959/60 7 000) anses den av fångvårdsstyrelsen begärda uppräkningsposten kunna tillgodoses inom ramen för oförändrat anslag. I enlighet härmed föreslås, att arvodesposten uppföres med 19 000 kronor och posten till reseersättningar med 6 000 kronor.

Riksdagens revisorers förevarande uttalanden

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling jämväl förehaft de redogörelser angående dels handläggningen av administrativa frågor inom fångvården och dels inköp och vård av motorfordon för fångvårdsanstaltens behov m. m., som riksdagens år 1959 församlade revisorer lämnat under §§ 2 och 3 i sin berättelse.

I samband med sin redogörelse har revisorerna under förstnämnda paragraf gjort följande uttalande.

Enligt statsmakternas beslut har en administrativ omläggning av fångvården ägt rum under 1950-talet, varigenom fångvårdsanstalterna numera gruppvis samverka under ledning av en större och i vårdtekniskt hänseende i allmänhet bättre utrustad centralanstalt. Anstalterna för ordinarie manligt klientel äro sammanförda i fyra olika anstaltsgrupper med anstalterna på Långholmen och Hårlanda samt i Malmö och Härnösand som centralanstalter. Vidare finnes en särskild kvinnogrupp omfattande anstalten i Växjö med annexet Eleonora, en säkerhetsgrupp för förvarade och internerade med Hall som centralanstalt samt en ungdomsgrupp för ungdomsfängelseklientel och unga manliga fångar. Centralanstalt för denna grupp är Skenäs. Utanför anstaltsgrupperingen står Håga sjukhus, vilket dock i vissa ekonomiska ärenden är underställt säkerhetsgruppen.

Avsikten med denna reform har bl. a. varit att till fångvårdsdirektörerna för anstaltsgrupperna decentralisera beslutanderätten i placerings-, förflyttnings- och vissa andra behandlingsfrågor, vilka tidigare ankommit på fångvårdsstyrelsen. Även på det rent administrativa området och beträffande vissa med arbetsdriften sammanhängande göromål har en decentralisering ägt rum. I anslutning till den sålunda genomförda reformen har ett betydande antal författningar av olika slag utfärdats. Ändringar ha genomförts i

instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna, varjämte bl. a. ett cirkulär utfärdats av Kungl. Maj:t med vissa bestämmelser om behandling av de intagna i fångvårdsanstalt som ingår i anstaltsgrupp. Vidare har fångvårdsstyrelsen utfärdat rundskrivelser i skilda ämnen, vilka delvis upphävt tidigare föreskrifter, intagna i arbetsordningen för fångvårdsanstalterna.

Vad beträffar den ekonomiska förvaltningen — som är av särskilt intresse i detta sammanhang — innebär det nya systemet att fångvårdsstyrelsen, som tidigare utövat den direkta ledningen av det kamerala arbetet vid ett 20-tal större anstalter för vanligt fångförvar och ombesörjt det kamerala arbetet vid ett 25-tal mindre sådana anstalter, kunnat överlämna dessa arbetsuppgifter till de s. k. råjongkamrerarna. Vid omläggningen förutsattes att fångvårdsstyrelsen skulle närmare reglera åtskilliga kamerala och andra administrativa frågor. Som nyss berörts har detta också skett genom att styrelsen utfärdat en rad anvisningar i hithörande ämnen. I själva verket föreligger nu en sådan mångfald bestämmelser av skilda slag, att det knappast är möjligt att helt entydigt klarlägga vad som skall iakttagas i det ena eller andra avseendet. Härtill bidrager även att arbetsordningen, som alltjämt gäller i tillämpliga delar, är utgången och icke längre lär gå att anskaffa. En befattningshavare i framskjuten ställning har på revisorernas förfrågan förklarat, att han trots efterforskningar icke lyckats komma över något exemplar därav. Dessa förhållanden ha naturligt nog haft den följd, att stor osäkerhet råder bland fångvårdspersonalen om vem som skall handlägga och vem som har beslutanderätten i olika ärenden. Över huvud taget synas enhetliga principer härutinnan i stort sett saknas. Även om självfallet en viss enhetlig praxis utbildats på förevarande område, förekommer det också att likartade ärenden handläggas på olika sätt vid anstalterna utan att detta kan sakligt motiveras. Det vill även förefalla, som om avvägningen i fråga om befogenheter mellan å ena sidan den centrala styrelsen och å andra sidan de regionala och lokala myndigheterna knappast skulle vara resultatet av något rationellt genomtänkt system utan som om i vissa fall tillfälligheter fått avgöra, vem exempelvis beslutanderätten i olika frågor tillagts.

Det är ur vissa synpunkter naturligt, om fångvården under trycket av de senaste årens starka utveckling haft svårigheter att uppnå den stadga som i allmänhet kännetecknar den svenska förvaltningen. Numera torde emellertid så omfattande erfarenhet ha vunnits av råjongplanens tillämpning i praktiken, att tidpunkten bör vara inne att göra en metodisk genomgång av hithörande förhållanden i syfte att få till stånd en mera ändamålsenlig utformning av fångvårdens administrativa system. En sådan genomgång synes även motiverad av att fångvårdsstyrelsen på nytt står inför en omorganisation, varav uppenbarligen föreligger ett trängande behov. Enligt revisorernas mening kan emellertid något definitivt beslut härom knappast fattas, förrän ställning tagits till i vilken omfattning beslutanderätten i olika frågor bör förbehållas styrelsen eller delegeras till underlydande myndigheter.

Det är givetvis icke möjligt för revisorerna att i detalj ingå i prövning av alla de spörsmål som aktualiseras i sammanhanget. Revisorerna få därför begränsa sig till vissa huvudfrågor, av vilka några redan antydningssvis berörts. Det må därvid framhållas att revisorerna icke ansett sig böra dryfta spörsmål som ha avseende å behandlingen av de intagna utan komma att uppehålla sig vid administrativa frågor i egentlig mening. Helt allmänt bör dock beaktas att, i den mån en helt tillfredsställande ordning beträffande dessa kan åstadkommas, vinsten därav ytterst tillkommer vårdarbetet, vilket givetvis måste vara det centrala för de inom fångvården verksamma.

Personalärendena ha med hänsyn till fångvårdens nuvarande omfattning

kommit att få en allt större betydelse såväl kvalitativt som kvantitativt. I det föregående har en redogörelse lämnats för de regler som gälla i fråga om beviljandet av semester och annan ledighet. Innebörden av dessa regler är bl. a., att om exempelvis ett kontorsbiträde önskar ledighet för enskilda angelägenheter av vikt under två dagar hon har att upprätta ansökan därom i två exemplar; ett behålles å vederbörande anstalt, medan det andra med anstaltschefens yttrande insändes till fångvårdsstyrelsen, som har att meddela beslut. Detta sker — ofta sedan ledigheten redan åtnjutits — å särskild blankett, vilken tillställs dels vederbörande anstalt, som i sin tur lämnar kontorsbiträdet besked om styrelsens beslut, dels kamreraren vid centralanstalten för kännedom. Bakom ifrågavarande förfarande ligger uppenbarligen bl. a. den tanken, att fångvårdsstyrelsen bör besluta i ärenden som avse tillämpningen av reglerna om B-avdrag vid tjänstledighet för enskilda angelägenheter av vikt för att därigenom i detta avseende kunna upprätthålla en enhetlig praxis. En sådan kan dock lika väl åstadkommas genom centralt utfärdade direktiv. Även andra exempel på tungroddhet när det gäller enkla personalfrågor kunna anföras. Här må endast pekas på handläggningen av ärenden som avse löneklassuppflyttning. I dylika ärenden beslutar fångvårdsstyrelsen på grundval av från vederbörande anstalt insända uppgifter, vilka delvis äro helt onödiga för bedömande av tjänstemannens rätt till förhöjd löneklassplacering, då de hänföra sig till för länge sedan upphävda avlöningsbestämmelser. I dessa och liknande ärenden — som för samtliga anstalter torde uppgå till ett avsevärt antal varje år — synes beslutanderätten med fördel kunna delegeras till chefen för vederbörande anstaltsgrupp eller styresmannen för den ifrågavarande anstalten. Härigenom skulle en icke oväsentlig avlastning av fångvårdsstyrelsen kunna ske, skriftväxling undvikas o. s. v.

Om det sålunda bör vara möjligt att i långt högre grad än nu sker decentralisera handläggningen av vissa administrativa ärenden inom fångvården, kunna samtidigt vägande skäl åberopas för att i andra fall bestyret med hithörande ärenden bör helt överflyttas till fångvårdsstyrelsen. Revisorerna åsyfta härvidlag bl. a. avlöningsuträkning och därmed sammanhängande redovisningar av olika slag. Avlöningar uträknas och utbetalas för närvarande vid centralanstalt med användande av genomskriftssystem för avlöningskort och avlöningslista. För sådant ändamål insändas från sidostanstalt månatligen tjänstgöringsuppgifter. Som bekant har emellertid på olika håll — bl. a. inom försvaret — avlöningsuträkningen centraliserats, varvid moderna hålkortsmaskiner kommit till användning. Erfarenheterna därav äro enligt vad revisorerna ha sig bekant goda. I betraktande av fångvårdspersonalens storlek synes tiden numera vara inne att införa ett liknande system för fångvårdens del. Om så sker bör även annan personalredovisning kunna ordnas på liknande sätt. Det vill över huvud förefalla revisorerna, som om goda möjligheter skulle föreligga för användning inom fångvården av moderna kontorstekniska maskiner för bokföring, viss statistik, sammanställningar rörande fångvårdens verkstads- och jordbruksdrift o. s. v. Enligt revisorernas mening bör därför en särskild undersökning utföras rörande de närmare förutsättningarna härför. Därvid bör uppmärksammas i vad mån det administrativa arbetet vid de särskilda anstalterna även i övrigt skulle kunna underlättas genom användning av mera moderna kontorstekniska hjälpmedel än vad för närvarande är fallet. Härigenom torde i varje fall på längre sikt personalkostnaderna för det administrativa arbetet kunna hållas nere.

Nyss har förordats att personalredovisningen skall ske centralt på maskinell väg. Skulle av någon anledning en sådan omläggning icke för närvaran-

de kunna genomföras, kan ifrågasättas om icke matrikelföringen, som nu sker särskilt vid varje anstalt, bör förläggas till vederbörande centralanstalt, vilken genom de s. k. lönestatistik korten har alla i sammanhanget aktuella uppgifter. Härigenom torde vissa praktiska fördelar kunna vinnas, även om inledningsskedet självfallet kommer att innebära en ökad arbetsbelastning för centralanstalterna.

I anslutning härtill må erinras om att resor och traktamenten inom fångvården draga högst betydande kostnader; sistförflutna budgetår uppgingo de av fångvårdsanstalterna redovisade utgifterna för berörda ändamål till över 1 milj. kronor. Särskilt gäller det nu sagda i fråga om sådana resor som avse transport av intagna. Förhållandena härutinnan ha av revisorerna ingående belysts under § 4, till vilken torde få hänvisas. Icke obetydliga kostnader av här avsett slag uppkomma även till följd av att vikarie i stor utsträckning måste sändas från en anstalt till en annan. Genom en planmässigt bedriven personalutbildning torde emellertid de kostnader som sammanhånga med vikariesystemet kunna nedbringas icke oväsentligt. Både besparingsskäl och andra synpunkter tala även för att fångvårdsdirektörernas resor till underställda anstalter i möjligaste mån böra begränsas. Enligt nuvarande bestämmelser skola sistnämnda anstalter som regel besökas en gång varje månad. Sedan anstaltsgrupperingen numera tillämpats under en relativt lång tid, synes antalet dylika resor kunna nedsäras utan men för verksamheten vid de olika anstalterna.

Kassarörelsen inom fångvården omfattar statsmedel och intagnas medel. Det senare slaget utgöres av arbetsförtjänster m. m., som enligt vissa regler få användas för de intagnas egna behov. Redovisningen av dessa medel sker genom förändet av en reskontra, vilken ofta har ett varierande utseende vid olika anstalter. Med visst fog kan göras gällande att anstalterna icke skulle behöva taga befattning därmed, då medlen — som namnet anger — tillhöra de intagna. I betraktande av att vederbörande styresman har viss rätt att bestämma över medlens användning, torde det dock vara oundvikligt att de bokföras vid anstalterna. Rörande förvaltningen m. m. av dessa medel synes emellertid vid vissa anstalter råda viss tvexsamhet, vilket kan medföra olikheter i medelsdispositionen. Detta skapar i sin tur lätt en irritation hos de intagna. Bokföringen är vidare uppenbarligen mycket betungande. Det är därför påkallat att ett enklare och mera tidsenligt redovisningssystem snarast införes, varvid även bör beaktas att anledning icke torde föreligga att låta de verifikationer som avse de intagnas medel ingå i fångvårdens räkenskapshandlingar. I anslutning till vad sålunda anförts rörande förvaltningen av intagnas medel må konstateras, att enhetliga bestämmelser för intagens rätt till bidrag av olika slag för närvarande saknas liksom föreskrifter om skyldighet att förvalta och ersätta honom anförtrödda persedlar, inventarier och dylikt.

Beräffande redovisningen i övrigt vid fångvårdsanstalterna vilja revisorer-na bl. a. ifrågasätta, om den specialbokföring som äger rum för verkstads- och jordbruksdriften längre tjänar något egentligt syfte. De uppgifter som därvid lämnas torde stå att erhålla genom den vanliga bokföringen.

Upphandlingsärendena äro, såsom framgår av det föregående, för närvarande fördelade mellan fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna. Inom styrelsen handläggas vissa sådana ärenden på administrativa byrån, andra återigen på arbetsbyrån. Revisorerna ha bl. a. övervägt, huruvida icke skäl kunna föreligga för att samla hithörande ärenden till allenast en byrå. Med hänsyn till att 1955 års fångvårdsstyrelseutredning förordat ett bibehållande av den nuvarande ordningen ha revisorerna dock icke ansett sig böra fram-lägga förslag i annan riktning. Vad angår handläggningen i övrigt av upp-

handlingsärendena vilja revisorerna föreslå, att fångvårdsstyrelsen närmare undersöker förutsättningarna för att i viss utsträckning ansluta upphandlingen av viss proviant för fångvårdsanstalternas behov till de centralavtal som arméintendenturförvaltningen eller annan myndighet träffat. Värt att överväga kan även vara, om icke upphandlingar i större omfattning än nu sker skulle kunna äga rum i ett sammanhang för en hel anstaltsgrupp. Införande av en bestämmelse om att upphandling över visst värde skall ske genom centralanstaltens kamrerarkontor — vilket skulle fungera såsom inköpskontor för gruppen i dess helhet och då givetvis hålla sig underrättat om gällande statliga avtal etc. — synes vidare kunna medföra mera gynnsamma upphandlingar än vad nu är möjligt. I detta sammanhang må slutligen erinras om att revisorerna utfört en särskild undersökning rörande fångvårdens upphandling av fordon, bensin m. m. Iakttagelserna ha redovisats under § 3, till vilken i detta sammanhang torde få hänvisas.

Enligt revisorernas mening är det angeläget att en undersökning i rationaliseringssyfte av de nu berörda frågorna snarast kommer till stånd. På grundval av dess resultat bör därefter en ny arbetsordning utfärdas för fångvården, varigenom samtliga här avsedda cirkulär, rundskrivelser m. m. kan återkallas. I anslutning härtill bör även en fullständig blankettrevision äga rum. Det är också av vikt att arbetsordningen i fortsättningen ständigt hålles aktuell.

Över riksdagens revisorers förevarande uttalande har yttranden avgivits av *fångvårdsstyrelsen*, *statskontoret* och *statens organisationsnämnd*.

I anslutning till sin redogörelse under § 3 har revisorerna gjort följande uttalande:

Vid den undersökning revisorerna verkställt rörande motorfordonsbeståndet inom fångvårdsorganisationen ha redovisats sammanlagt 127 fordon. Inköpsvärdet därav torde kunna uppskattas till 1,5—2 milj. kronor. Av de lämnade uppgifterna framgår vidare att här ifrågavarande fordon i det övervägande antalet fall anskaffas genom fångvårdsstyrelsens försorg — antingen av kanslibyrån eller av arbetsbyrån, beroende på för vilket ändamål inköpen ske. Någon särskild motorexpert finnes icke inom styrelsen, men vid upphandlingsärendenas handläggning äger samråd i viss utsträckning rum med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Även om denna ordning icke behöver leda till för statsverket oförmånliga inköp, framstår den likväl ur vissa synpunkter som mindre ändamålsenlig. Enligt revisorernas mening kan det ifrågasättas, om icke fordonsanskaffningen bör överlåtas till annan — civil eller militär — myndighet med stor erfarenhet på området, varigenom större garantier skulle erhållas för i olika avseenden fördelaktiga inköp. Handläggningen av hithörande ärenden, i den utsträckning fångvårdsstyrelsen alltjämt kommer att taga befattning med dem, synes vidare böra koncentreras till en och samma byrå. Vad gäller inköpen i övrigt framstår det som önskvärt att antalet fabrikat — för närvarande nio — nedbringas. Härigenom underlättas skötseln av fordonen. Därest koncentration sker till ett litet antal vanliga fabrikat, skapas också förutsättningar — i den mån reparationer icke kunna utföras vid statliga verkstäder — för anlitaandet av särskilda märkesverkstäder, vilket i längden torde kunna bidra till en minskning av reparationskostnaderna.

Av de uppgifter som redovisats i det föregående i fråga om reparations-tjänsten framgår bl. a., att privata verkstäder anlitas i det alldeles övervä-

gande antalet fall. Med anledning därav må erinras om att det inom såväl försvarsväsendet som kommunikationsverken finnes ett över hela landet vitt förgrenat nät av motorverkstäder. Fångvårdsanstalterna äro i flertalet fall så belägna, att nämnda statliga verkstäder endast undantagsvis torde kunna användas för fångvårdens behov. Det är emellertid önskvärt att man målmedvetet strävar efter att i största möjliga utsträckning anlita de statliga verkstäderna för i varje fall mera omfattande reparationer. I den mån så icke kan ske böra i större omfattning än vad nu är fallet rabatter utverkas på reservdelar samt utförda reparationer. Enligt revisorernas uppfattning bör genom fångvårdsstyrelsens försorg närmare klarläggas på vad sätt reparationstjänsten och reservdelsförsörjningen i fråga om fångvårdens motorfordon i fortsättningen böra ordnas, för att i varje särskilt fall både ekonomiska och praktiska synpunkter bäst skola kunna tillgodoses.

Av vissa svar som angivits i samband med den förevarande undersökningen framgår, att fångvårdsstyrelsen träffat centralavtal om inköp av däck och annan gummiutrustning. Samtidigt vill det emellertid förefalla, som om förekomsten av detta avtal icke vore känd vid samtliga anstalter. Rättelse i berörda avseende bör utan dröjsmål ske. Den iakttagelse som revisorerna sålunda gjort i fråga om upphandling av däck m. m. kan f. ö. på sitt sätt utgöra ett exempel på vad revisorerna under § 2 om handläggningen av administrativa frågor inom fångvården framhållit, nämligen att stor osäkerhet råder bland fångvårdspersonalen om vem som skall handlägga och vem som har beslutanderätten i olika frågor.

Fångvårdsstyrelsen har i anslutning till en cirkulärskrivelse i ämnet från statens sakrevision beordrat en särskild motorfordonsredovisning enligt visst system. Revisorerna utgå från att de journaler m. m. som på grund härav upprättas över fordonens användning regelbundet granskas, så att utslitna eller andra fordon med onormala underhållskostnader snabbt kunna utsträngas.

Bensinförbrukningen vid fångvårdsanstalterna uppgår för närvarande till i runt tal 500 000 liter per år. Flertalet fångvårdsanstalter använda ständigt en och samma bensinsort, varigenom vissa rabatter kunnat erhållas. Andra anstalter åter inköpa bensin av växlande märken och komma därvid icke i åtnjutande av några rabatter. En samordning av bensininköpen bör emellertid ske på så sätt, att fångvården anslutes till rabattavtal som arméintendenturförvaltningen träffat för försvarets och även vissa civila myndigheters del. Härigenom torde ytterligare rabatter till icke oväsentliga belopp stå att vinna.

Med hänsyn till de kostnadsbesparingar som torde kunna ernås genom en mera rationell organisation på förevarande område förutsätter revisorerna, att fångvårdsstyrelsen snarast vidtager sådana åtgärder att revisorernas här framförda synpunkter i möjligaste mån blir tillgodosedda.

Över detta uttalande av riksdagens revisorer har yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, statskontoret och statens sakrevision.

Utskottet

Såsom anförts i propositionen hade fångantalet, när fångvårdsstyrelsens nuvarande fasta personalorganisation beslöts vid 1955 års riksdag, redan stigit betydligt över det antal som man räknade med vid genomförandet av 1945 års straffverkställighetsreform. År 1945 utgick man från ett högsta

utrymmesbehov av omkring 2 300 platser, och 1954 var fångantalet uppe i omkring 3 000. Därefter har antalet ökat så kraftigt, att man nu har att räkna med en medelbeläggning av omkring 5 000 intagna. Även om provisoriska åtgärder sedermera vidtagits för att tillgodose de mest trängande behoven av personal hos styrelsen finner utskottet uppenbart, att de senaste årens kraftiga ökning av fångantalet inneburit svåra påfrestningar för organisationen och att styrelsen är i behov av personalförstärkningar.

Det förslag som i förevarande sammanhang framlägges på grundval av fångvårdsstyrelseutredningens betänkande innebär i fråga om styrelsens organisation bl. a. att överdirektörsbefattningen omändras till generaldirektörstjänst. Vidare föreslås att en ny byrå, lag- och utredningsbyrån, inrättas med uppgift att handlägga ärenden av allmänt rättslig natur samt att svara för allmänna utrednings- och planeringsuppgifter. Byråorganisationen förutsättes i övrigt som för närvarande bestå av tre byråer, nämligen kanslibyrån, socialbyrån och arbetsbyrån, med i huvudsak oförändrade arbetsuppgifter. Om hänsyn även tages till den personalförstärkning som förordas för interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden, innebär förslaget i jämförelse med 1955 års organisation en ökning med 48 tjänster och jämfört med den nuvarande personalstyrkan en ökning med drygt 16 tjänster.

Mot bakgrunden av vad utskottet inledningsvis anfört angående ökningen av kriminalvårdsklientelet tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts nu nämnda förslag. Utskottet, som inte heller funnit anledning till erinran mot den föreslagna fördelningen av personalen på olika byråer, vill med hänsyn till osäkerheten hos de tidigare redovisade prognoserna angående fångutvecklingen understryka, att styrelsens organisation bör ges en sådan elasticitet, att den inom en inte alltför liten marginal kan anpassas efter föreliggande behov.

Riksdagens revisorer har i sitt uttalande under § 2 framhållit bristen på klara och entydiga föreskrifter rörande handläggningen av särskilt administrativa frågor i egentlig mening inom fångvården. I anslutning till ett av revisorerna framfört förslag om utfärdande av en ny arbetsordning har ansetts nödvändigt att ompröva den inbördes avvägningen av de befogenheter, som tillagts å ena sidan fångvårdsstyrelsen och å andra sidan de regionala och lokala fångvårdsmyndigheterna. Vissa synpunkter på en sådan omfördelning har också redovisats i berättelsen.

Beträffande frågan om möjligheterna till ytterligare delegering av avgöranden från fångvårdsstyrelsen till fångvårdsdirektörerna eller sidoanstaltens styresmän vill utskottet erinra om att detta spörsmål nu har närmare utretts av fångvårdsstyrelseutredningen, som föreslagit vissa förändringar i av revisorerna antydd riktning. I anslutning härtill framlagda förslag av departementschefen har inte föranlett någon erinran från utskottets sida. I de fall departementschefen ansett sig böra frångå utredningens förslag härutinnan synes motiveringarna härför väl underbyggda och kan av utskottet godtagas. Såsom framgår av propositionen kan emellertid delegeringsfrågan ännu ej anses definitivt utredd utan måste föranleda fortsatta överväganden i

vissa hänseenden. Någon ytterligare särskild utredning av frågan i övrigt finner utskottet inte nu aktuell. Utskottet förutsätter dock, att Kungl. Maj:t och fångvårdsstyrelsen ägnar fortsatt uppmärksamhet åt de delegeringsmöjligheter som erfarenheterna av gruppindelningen inom anstaltsorganisationen kan ge anledning till.

Fångvårdsstyrelsen har i sitt remissyttrande vitsordat, att de bestämmelser som reglerar fångvårdsförvaltningen i stor utsträckning finns spridda i olika cirkulär och skrivelser och att den i begränsad omfattning alltjämt gällande arbetsordningen för länge sedan är utgången. Härtill kommer, att tillämpningsföreskrifter ännu helt saknas beträffande vissa avsnitt av verksamheten, där praxis alltså fått utbilda sig fritt med stöd av de i lag eller författning meddelade grundbestämmelserna i ämnet. Utskottet finner uppenbart, att de av revisorerna påpekade förhållandena innebär en svår belastning för anstaltsledningarna. Det ständigt stigande fångantalet och det därav föranledda yttre organisationsarbetet synes emellertid ha tvingat styrelsens tjänstemän att helt ägna sig åt löpande uppgifter, varför de inte haft möjlighet att i önskvärd utsträckning utarbета föreskrifter och anvisningar. Utskottet har i det föregående tillstyrkt inrättandet av en lag- och utredningsbyrå, vars primära uppgift — såsom fångvårdsstyrelsen framhållit i sitt remissyttrande — blir att utarbета, överse och sammanställa erforderliga författningar och föreskrifter. Vid riksdagens bifall till vad utskottet tillstyrkt bör enligt utskottets mening goda utsikter finnas för att de av revisorerna påtalade bristerna i detta avseende skall kunna undanröjas.

I anledning av den av revisorerna påfordrade undersökningen i rationaliseringssyfte vill utskottet erinra om att chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat dels en särskild sakkunnig för att i samråd med statens organisationsnämnd utreda frågan om principerna för fångvårdsanstaltarnas förseende med annan personal än tillsynspersonal, dels en särskild utredningsman för att utreda frågan om anstaltarnas behov av tillsynspersonal efter arbetstidsförkortningens genomförande. I sistnämnda hänseende föreligger nu ett provisoriskt förslag.

Av propositionen framgår, att en särskild sakkunnig också tillkallats för att utarbета ny instruktion för styrelsen och anstaltarna. Avsikten är att ny arbetsordning i anslutning härtill skall utarbetas. Härvid krävs ställningstagande till åtskilliga detaljfrågor rörande arbetsformerna inom styrelsen. Utskottet förutsätter, att revisorernas i övrigt anförda synpunkter därvid beaktas.

Vad därefter gäller revisorernas uttalande i § 3 om inköp och vård av motorfordon för fångvårdsanstaltarnas behov m. m. framgår av fångvårdsstyrelsens remissyttrande, att styrelsen förberett eller vidtagit åtgärder för att åstadkomma en bättre ordning beträffande vissa av revisorerna berörda frågor, nämligen reparationstjänsten, reservdelsförsörjningen, gummiförsörjningen och drivmedelsförsörjningen, och styrelsen har förklarat sig medveten om att åtskilligt mer är att göra på detta område. Att detta inte

redan gjorts synes sammanhännga med den av utskottet i det föregående berörda underbemanningen av styrelsen. Utskottet förutsätter därför att styrelsen, så snart resurserna det medger, vidtager erforderliga åtgärder för ernående av en rationellare ordning på detta område.

Under åberopande av vad utskottet anfört godtager utskottet departementschefens anslagsberäkningar för nästkommande budgetår, vilka helt sammanfaller med de i statsverkspropositionen för dessa ändamål preliminärt beräknade beloppen. Med hänsyn till det pressade arbetsläget vid fångvårdsstyrelsen vill utskottet inte heller motsätta sig det föreslagna medgivandet för styrelsen att överskrida icke-ordinarieposten i avlöningsstaten för innevarande budgetår.

Då utskottet i övrigt inte funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 4 mars 1960 förordade riktlinjer för organisation av fångvårdsstyrelsen samt interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 4 mars 1960 föreslagit;

c) godkänna följande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	587 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	17 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	1 370 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	335 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	38 000

Summa kronor 2 347 000

d) till *Fångvårdsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 347 000 kronor;

e) till *Fångvårdsstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 407 000 kronor;

f) till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 43 000 kronor;

g) till *Ungdomsfängelnsnämnden* för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor;

h) medgiva, att den i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må för budgetåret 1959/60 överskridas med högst 35 000 kronor;

i) i anledning av riksdagens revisorers uttalande angående handläggningen av administrativa frågor inom fångvården i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

j) i anledning av riksdagens revisorers uttalande angående inköp och vård av motorfordon för fångvårdsanstalternas behov m. m. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 26 april 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Birger Andersson, Holmqvist, Pålsson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Mårtensson, Ragnar Bergh, Erik Svedberg, Nestrup, Herbert Larsson, Edström och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Thapper, Jansson i Kalix, Staxäng, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, fröken Elmén, herrar Hansson i Skegrie, Nihlfors, Mellqvist, Bohman och Gustafsson i Kårby.

Reservation

av herr *Ragnar Bergh*.